

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
 ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
 מועד הבחינה: חורף תשע"ג, 2013
 מספר השאלון: 220,022115

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק I	–	פרק ראשון	–	(30x1)	–	30 נקודות
		פרק שני		(30x1)		30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי <u>א</u> ן פרק רביעי	–	(20x2)	–	40 נקודות
- נבחנים אקסטרניים יענו רק על פרק שלישי – בית שני.**
- סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.
 במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות,
 המופיעות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך רק להם.

40 נקודות – $(3 \times \frac{1}{3} \times 13)$

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
 רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

היסטוריה, חורף תשע"ג, מס' 022115, 220

- 2 -

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מהפרק הראשון ועל שאלה אחת מהפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. דמיון ושוני בין התנועה הציונית לתנועות לאומיות אחרות

לפניך מפה המציגה את הארצות שמהן הגיעו צירים (נציגים) לקונגרס הציוני הראשון (1897).

(צ' אלדר ול' יפה, משמרנות לקידמה, מעלות, 1998, עמ' 312)

- א. הסבר קושי ייחודי של התנועה הציונית, לעומת תנועות לאומיות אחרות, הבא לידי ביטוי במפה.
הצג שני קשיים ייחודיים נוספים של התנועה הציונית בראשית דרכה.
(18 נקודות)
- ב. הצג שתי דרכי פעולה שנקטו גם התנועה הציונית וגם התנועות הלאומיות האחרות לקידום מטרותיהן.
הדגם את אחת מדרכי הפעולה שהצגת, בפעילותה של אחת מהתנועות הלאומיות: האיטלקית, הגרמנית, היוונית, הפולנית.
(12 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

היסטוריה, חורף תשע"ג, מס' 022115, 220

- 3 -

2. צמיחת התנועות הלאומיות באירופה וצמיחת התנועה הציונית

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

רעיון הלאומיות חינך את כל העמים להכרת ערך עצמם, לימד את העמים לראות את תכונותיהם המיוחדות, ונטע בלבם את הרצון העז לעמוד ברשות עצמם. רעיון הלאומיות היה חייב להשאיר עקבות גם ביהודים המשכילים, שלא יכלו להתעלם ממנו. הוא הדריכם לחזור ולראות את היהודים כעם מיוחד ולדרוש לעצמם עתיד כשאר העמים. הכרה זו קיבלה חיזוק על ידי עמדת העמים, שפלטו את היהודים מקרבם בתור יסוד זר, וללא אדיבות ובלי חמלה הבליטו את ההבדלים האמתיים או המדומים, שבינם ובין היהודים.

(מעובד על פי מ' נורדוי, כתבים נבחרים, מצפה, תרפ"ט, עמ' 169)

א. על פי הקטע, הסבר שתי השפעות של הלאומיות באירופה על צמיחת הציונות.

(16 נקודות)

ב. בין הגורמים לצמיחה של תנועות לאומיות באירופה היו:

- רעיונות תנועת ההשכלה
- כיבושי נפוליאון
- תוצאות המהפכה התעשייתית

בחר בשניים מהגורמים האלה, והסבר כיצד כל אחד מהם תרם לצמיחת

התנועות הלאומיות באירופה. (14 נקודות)

היסטוריה, חורף תשע"ג, מס' 022115, 220

- 4 -

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. הפעילות הציונית בארץ-ישראל עד 1914

- א.** הסבר במה תרמו הפעולות של הברון רוטשילד ובמה תרם המשרד הארצישראלי להתפתחות היישוב היהודי בארץ-ישראל. (16 נקודות)
- ב.** תאר את הפעילות של אליעזר בן-יהודה להחייאת השפה העברית, והסבר במה תרמה פעילות זו לחיזוק התנועה הציונית. (14 נקודות)

4. היישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה

- א.** הסבר שתי מטרות של השלטון העותמאני, במדיניותו כלפי היישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה.
הצג שתי פעולות שנקט השלטון העותמאני כדי לקדם מדיניות זו. (15 נקודות)
- ב.** ארגון "הוועד להקלת המשבר" וארגון ניל"י מייצגים דרכי תגובה שונות ביישוב היהודי על המדיניות של השלטון העותמאני בזמן מלחמת העולם הראשונה.
הצג את דרכי התגובה של כל ארגון, והסבר מדוע בחר כל אחד מהם בדרכים אלה. (15 נקודות)

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם **לא** יענו על חלק II (שאלות 5-13). במקום חלק II עליהם לענות על **שלוש** שאלות נוספות בנושא לאומיות (שאלות 14-18), המופיעות בדף נפרד שיחולק להם.

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
תלמידים ובוגרים אינטרניים יענו על שתי שאלות מאחד הפרקים:
 פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7).
או
 פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13).
נבחים אקסטרניים יענו על פרק שלישי בלבד.

פרק שלישי – ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-7 (לכל שאלה – 20 נקודות).

5. ההלניזם והחברה ביהודה

- א. הצג שניים מהמאפיינים של התרבות ההלניסטית, והסבר מדוע הייתה תרבות זו מוקד משיכה לרבים. (10 נקודות)
- ב. הצג שתי השפעות של התרבות ההלניסטית על החברה ביהודה. הסבר מדוע נאבקו החסידים בהשפעות של תרבות זו. (10 נקודות)

6. ההתמודדות עם חורבן בית המקדש

- א. הצג את התפקידים שמילא בית הכנסת בחיי העם היהודי לאחר חורבן בית המקדש. הסבר כיצד סייע בית הכנסת להתמודדות עם המשבר שנוצר בעקבות החורבן. (12 נקודות)
- ב. הצג שתי תקנות שתיקנו חכמי יבנה במטרה להתמודד עם משבר החורבן. (8 נקודות)

7. מרד בר־כוכבא

- א. הסבר שני גורמים למרד בר־כוכבא: גורם אחד שקשור למדיניות השלטון הרומי, וגורם אחר שקשור לחברה היהודית. (10 נקודות)
- ב. הסבר שתי השפעות של כישלון המרד על המשך הקיום היהודי בארץ־ישראל. (10 נקודות)

היסטוריה, חורף תשע"ג, מס' 022115, 220

- 6 -

שם לב: פרק זה מיועד לתלמידים ולבוגרים אינטרניים בלבד.

פרק רביעי – ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד או פראג (לכל שאלה – 20 נקודות).

עיר מדגימה – בגדד

ענה על שתיים מהשאלות 8-10.

8. ההנהגה היהודית בעולם המוסלמי ובאירופה הנוצרית בימי הביניים

- א. הצג את התפקידים של אחד ממוסדות ההנהגה היהודית בח'ליפות המוסלמית. הסבר את תרומתו של מוסד זה לחיזוק הקהילה היהודית. (10 נקודות)
- ב. הצג שתי תקנות של ההנהגה היהודית באירופה הנוצרית. אילו אמצעי אכיפה (הענשה) עמדו לרשות ההנהגה היהודית באירופה בתקופה זו? (10 נקודות)

9. התפתחות העיר בעולם המוסלמי

- א. הסבר מדוע ערים בח'ליפות המוסלמית התפתחו בקרבה למחנות צבא, ומדוע הן התפתחו סמוך לדרכים ראשיות. (10 נקודות)
- ב. הצג שני ביטויים בתחום הכלכלה ושני ביטויים בתחום התרבות, המעידים על המרכזיות של העיר בגדד בעולם המוסלמי במאה ה-9 וה-10. (10 נקודות)

10. הקהילה היהודית בבגדד

- א. הצג שתי השפעות של התרבות המוסלמית על התרבות היהודית בבגדד בימי הביניים. (8 נקודות)
- ב. הצג בעיה אחת שהרב סעדיה גאון התמודד עמה, והסבר את הפתרון שהציע לבעיה זו. (12 נקודות)

היסטוריה, חורף תשע"ג, מס' 022115, 220

- 7 -

עיר מדגימה — פראג

ענה על שתיים מהשאלות 11-13.

11. ההנהגה היהודית בעולם המוסלמי ובאירופה הנוצרית בימי הביניים

- א.** הצג את התפקידים של אחד ממוסדות ההנהגה היהודית בח'ליפות המוסלמית. הסבר את תרומתו של מוסד זה לחיזוק הקהילה היהודית. (10 נקודות)
- ב.** הצג שתי תקנות של ההנהגה היהודית באירופה הנוצרית. אילו אמצעי אכיפה (הענשה) עמדו לרשות ההנהגה היהודית באירופה בתקופה זו? (10 נקודות)

12. התפתחות העיר בעולם הנוצרי

- א.** הסבר מדוע ערים באירופה התפתחו בקרבה למבצרים, ומדוע הן התפתחו סמוך לדרכים ראשיות. (10 נקודות)
- ב.** מדוע נהפכה פראג למרכז מדיני במאה ה-16? הסבר כיצד השפיעה התפתחות זו על התפתחותה הכלכלית של פראג. (10 נקודות)

13. הקהילה היהודית בפראג

- א.** הסבר את הגורמים שסייעו להפוך את פראג למרכז תרבותי-יהודי במאה ה-15 וה-16. (10 נקודות)
- ב.** הצג בעיה אחת שהמהר"ל מפראג התמודד עמה, והסבר את הפתרון שהציע לבעיה זו. (10 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

היסטוריה, חורף תשע"ג, מס' 022115, 220

שים לב!
שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם
מבחן מותאם.
(מדבקה סגולה)

שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מהשאלות האלה.
 (לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סה"כ – 40 נקודות)

14. הצג שני מאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית.
15. הסבר את ההשפעות של האמנסיפציה על צמיחתה של הלאומיות היהודית בסוף המאה ה-19.
16. הצג את התוכן של תכנית בזל, והסבר את חשיבותה לתנועה הציונית.
17. בחר בפעולה דיפלומטית אחת של הרצל, וכתוב אל מי הוא פנה, מה הוא ביקש, ומה הוא הציע.
18. הסבר את הסיבות לעלייה לארץ-ישראל בשנים 1881-1914.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
 אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך